

УДК 336.71

Організатор конференції:

Кафедра фінансів, банківської справи та страхування факультету обліку і фінансів Дніпровського державного аграрно-економічного університету

Конференція зареєстрована в Державній науковій установі «Український інститут науково-технічної експертизи та інформації» (посвідчення № 436 від 24. 10. 2023 р.)

Програмний комітет конференції:

ПАВЛОВА Г. Є. – декан факультету обліку і фінансів, д-р екон. наук, професор;

ВАСІЛЬЄВА Л. М. – заступник декана факультету обліку і фінансів з наукової роботи, д-р наук з держ. упр., професор;

ХАЛАТУР С. М. – завідувач кафедри фінансів, банківської справи та страхування, д-р екон. наук, професор;

КАЧУЛА С. В. – професор кафедри фінансів, банківської справи та страхування, д-р екон. наук, професор;

ГРАБЧУК О. М. – професор кафедри фінансів, банківської справи та страхування, д-р екон. наук, професор

Збірник містить матеріали за такими тематичними напрямками:

1. Стратегічні перспективи функціонування фінансової системи національних економік.
2. Вектори розвитку банківської системи та фондового ринку.
3. Управління підприємствами реального сектору економіки.
4. Розвиток страхового ринку: інтеграційні та глобалізаційні аспекти.
5. Фінансово-економічне забезпечення сталого розвитку аграрної сфери.
6. Цифрова трансформація фінансового сектору

Учасники конференції:

Batumi Shota Rustaveli State University, Georgia

State Agrarian University of Moldova, Moldova

SGH Warsaw School of Economics, Poland

Universitat Jaume I, Castelló de la Plana, Spain

University of Cordoba, Spain

Вінницький навчально-науковий інститут економіки ЗУНУ

ДВНЗ «Приазовський державний технічний університет»

Державний торговельно-економічний університет

Державний податковий університет

*Фінанси, банківська система та страхування в Україні:
стан, проблеми та перспективи розвитку в кризовій економіці*

Дніпровський державний аграрно-економічний університет
Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара
Запорізький національний університет
Західноукраїнський національний університет
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Київський столичний університет імені Бориса Грінченка
Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки»
Національний університет біоресурсів і природокористування України
Одеський національний економічний університет
Придніпровська державна академія будівництва та архітектури
Таврійський державний агротехнологічний університет імені Дмитра
Моторного
Українська державна інженерно-педагогічна академія
Український державний університет науки і технологій
Сумський державний університет

Фінанси, банківська система та страхування в Україні: стан, проблеми та перспективи розвитку в кризовій економіці: Матеріали VII Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції 4-5 березня 2024 р.: Дніпро : ДДАЕУ, 2024. 258 с.

Матеріали друкуються в авторській редакції. Погляди, висловлені в публікаціях, є виключно позицією авторів. Відповідальність за науковий рівень публікацій, обґрунтованість висновків, достовірність результатів, наявність плагіату несуть автори.

БАНКІВСЬКА СИСТЕМА УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

М. О. Житар, *д. е. н., професор,
професор кафедри фінансів,
Київський столичний університет імені
Бориса Грінченка, м. Київ, Україна*

Банківська система є ключовою складовою фінансової інфраструктури кожної країни, що відіграє значну роль у сприянні економічному зростанню та розвитку. Вона представляє собою головний механізм для управління фінансовими та кредитними операціями в державі. Для аналізу основних тенденцій у банківському секторі України в умовах військового стану, ми розглянемо основні ключові показники, що характеризують його, на основі статистичних даних [1-2].

На початок 2024 року, аналогічно попереднім періодам, у банківському секторі діяло 63 банки. Протягом 2023 року було закрито чотири банки: «Форвард», «Айбокс», «Конкорд» та «Укрбудінвест», загальна частка яких у фінансовому ринку складала менше 1 % від активів фінансово стійких банків, тому їх відхід з ринку не суттєво вплинув на функціонування банківського сектору. Обсяг чистих активів фінансово стійких банків значно збільшився: у четвертому кварталі на 11.1 %, а за весь 2023 рік – на чверть. Протягом 2023 року найбільший приріст спостерігався у депозитних сертифікатах Національного банку України, зокрема, тих, які були введені у квітні, на тримісячний термін, та у державних облігаціях. За 2023 рік також значно зросли кошти, які банки мали на рахунках у НБУ через етапне підвищення нормативів обов'язкового резервування на кошти клієнтів. Зобов'язання фінансово стійких банків показали значний приріст на 13.2 % у четвертому кварталі 2023 року, перевищуючи показники 2022 року на 24.1 %. Постійне зростання коштів клієнтів відбувалося протягом усього року, досягаючи 28.4 % (з них 11.5 % у четвертому кварталі). Частка коштів клієнтів у загальних зобов'язаннях залишається на високому рівні, наближаючись до 91 %. У той же час частка рефінансування Національного банку України скоротилася до мінімуму з 2006 року, становлячи 0.1 %. Обсяг валового зовнішнього боргу банків також зменшувався, зазначаючи спад на 6.5 % до 1.7 млрд доларів США наприкінці третього кварталу.

У той же час, в банківській системі України є за підсумками січня 2024 року є деякі загрозливі тенденції, а саме скорочення обсягів депозитів у банках. Падіння сталося вперше із серпня 2022 року, тобто практично за 1,5 року. Загальне падіння обсягу депозитів резидентів у банках становило 2,1 %

або 49,2 млрд грн, до 2,35 трлн грн. Що показово, скорочення депозитів переважним чином було обумовлене скороченням гривневих депозитів. При цьому депозити населення зменшилися в обсязі сильніше за вклади підприємців. Так, сума депозитів населення впала у січні 2024 на 2,5 %, або на 27,5 млрд грн. Гривневі депозити населення скоротилися на 18,8 млрд грн а валютні на 200 тис. доларів в еквіваленті. Вклади бізнесу зменшилися обсягом на 1,7 %, або на 21,8 млрд грн. При цьому все падіння припало на гривневі депозити (мінус 3,5 % або 32,5 млрд грн), тоді як валютні депозити навіть зросли (на 3,2 % або на 310 млн дол. в еквіваленті). В лютому 2024 року гривневі депозити в банківській системі продовжили скорочуватися. За перші 6 днів зафіксовано скорочення на 10 млрд. грн. Якщо так піде і далі загальне скорочення гривневих вкладів за підсумками січня-лютого становитиме мінус 100 млрд. грн.

Серед причин зниження депозитів в 2024 році можна виділити наступні [3]:

- зростання валютних ризиків на тлі невизначеності з зовнішньою допомогою;
- режим гнучкого обмінного курсу, запроваджений НБУ з жовтня, посилює формування негативних очікувань клієнтів банків і спонукає їх прискорено конвертувати гривневі кошти у іноземну валюту задля забезпечення від ризиків можливої «керовано гнучкої девальвації»;
- сезонність. Висока база порівняння грудня, як правило, пов'язана з виконанням бюджетних контрактів.

В січні 2024 року, натомість, надходження на рахунки клієнтів є меншими на тлі традиційно високих для зими витрат на імпорт. Це призводить до зменшення залишків коштів на рахунках бізнесу та населення [3-4].

У умовах все ще високих процентних ставок, значної ефективності у веденні операцій та помірного резервування, банківський сектор заробив чистий прибуток у розмірі 86.5 мільярдів гривень за 2023 рік. Цей показник вже враховує підвищення ставки податку на прибуток до 50 %. Основним чинником високого прибутку у 2023 році став чистий процентний дохід, який зріс на майже третину. Однак наприкінці року його зростання сповільнилося через нижчі процентні ставки, особливо за депозитними сертифікатами НБУ: протягом четвертого кварталу чистий процентний дохід зріс на 19.2 % порівняно з аналогічним періодом минулого року. Операційні витрати за 2023 рік зросли на 10 %, але темпи зростання операційних доходів були вищими, що дозволило банкам зберегти високу операційну ефективність вже другий рік

поспіль. Співвідношення операційних витрат і операційного доходу (CIR) становило 42.9 % у четвертому кварталі та 37.8 % у середньому за рік.

Таким чином, результати минулорічної оцінки стійкості свідчать про достатній рівень капіталу та значний резерв міцності системи в цілому. Це створює підґрунтя для подальшого відновлення та посилення вимог до капіталу. З серпня банки повинні дотримуватися оновлених вимог до структури капіталу. Після проведення тестового розрахунку банки будуть враховувати ринковий ризик при оцінці достатності капіталу за нормативами. НБУ також планує у поточному році визначити графік впровадження буферів консервації капіталу та системної важливості. Накопичені прибутки дозволять сектору виконати ці вимоги, після чого обмеження на виплату дивідендів можуть бути послаблені.

Література

1. Офіційний сайт Національного банку України. URL: <http://https://bank.gov.ua/>
2. Мельник В. М., Житар М. О. Банківська система України у функціонуванні фінансового ринку. Проблеми економіки, 2020. № 1(43). С. 257-266.
3. Данилишин Б. Про Монетарну політику та банківське кредитування. Доступ до ресурсу: https://lb.ua/blog/bogdan_danylysyn/595974_pro_monetarnu_politiku_bankivske.html
4. Житар М. О., Ананьєва Ю. В. Особливості управління фінансовими результатами діяльності банківських установ. Збірник наукових праць учених та аспірантів «Економічний вісник університету», 2019. № 40. 2019. С. 134-140

ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМИ УПРАВЛІННЯ ПАСИВАМИ БАНКУ

К. В. Земсков, здобувач другого рівня вищої освіти,
Дніпровський державний аграрно-
економічний університет, м. Дніпро,
Україна

Науковий керівник – О. М. Грабчук,
д. е. н., професор, професор кафедри
фінансів, банківської справи та
страхування,
Дніпровський державний аграрно-
економічний університет, м. Дніпро,
Україна

Управління пасивами є одним із ключових аспектів діяльності будь-якого банку, оскільки від цього залежить стійкість його фінансової системи та здатність до адаптації до змін у ринкових умовах.